

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра економіки, права та управління бізнесом

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
_____ Н.В. Сментина
“ ____ ” _____ 2018 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра

зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

за магістерською програмою професійного спрямування

«Економіка, планування та управління бізнесом»

на тему: **«Шляхи підвищення конкурентоспроможності підприємства
(на прикладі дочірнього будівельного підприємства холдингу «Ханнер»)»**

Виконавець:
студентка б5 групи
факультету економіки та управління підприємництвом

Залецька Анастасія Володимирівна _____

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

Маркітан Олександр Сергійович _____

ОДЕСА – 2018

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	6
1.1. Сутність конкуренції та конкурентоспроможності підприємства.....	6
1.2. Методи підвищення конкурентоспроможності підприємства	16
1.3. Особливості конкурентоспроможності в будівельній галузі	21
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РІВНЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ДОЧІРНЬОГО БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА ХОЛДИНГУ «ХАННЕР».....	27
2.1. Характеристика та аналіз фінансово-господарської діяльності дочірнього будівельного підприємства холдингу «Ханнер»	27
2.2. Оцінка рівня конкуренції в будівельній галузі в м. Одеса	44
2.3. Аналіз конкурентних переваг дочірнього будівельного підприємства холдингу «Ханнер»	55
РОЗДІЛ 3. ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ШЛЯХІВ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ДОЧІРНЬОГО БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА ХОЛДИНГУ «ХАННЕР»	61
3.1. Визначення пріоритетних напрямів підвищення конкурентоспроможності дочірнього будівельного підприємства холдингу «Ханнер»	61
3.2. Економічне обґрунтування плану заходів щодо підвищення конкурентоспроможності дочірнього будівельного підприємства холдингу «Ханнер»	65
3.3. Виявлення та аналіз ризиків проекту запровадження заходів щодо підвищення конкурентоспроможності дочірнього будівельного підприємства холдингу «Ханнер»	75
ВИСНОВКИ	82
Список використаних джерел.....	85
Додатки.....	90

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасна економіка України неможлива без ефективного функціонування будівельного ринку. Рівень його розвитку впливає на формування пропорцій й темпів розвитку галузей народного господарства, розміщення продуктивних сил і розвиток регіонів. Будівництво створює новий та реконструює діючий основний капітал. Від нього залежить розвиток житлової сфери, нових міст і селищ, окремих мікро районів, промислових і сільськогосподарських підприємств, транспортних об'єктів, лікарень, шкіл і торгових центрів. Будівельний ринок створює передумови для зростання виробництва у всіх галузях господарства. Він впливає на темпи, масштаби і розміщення виробництва як одна з найбільш капіталомістких і диференційованих виробничих систем.

Основною умовою розвитку та ефективного функціонування сучасних підприємств в ринкових умовах є їх висока конкурентоздатність. Однак, постійні зміни в зовнішньому середовищі, зростання рівня невизначеності та ризику, інтеграція України в європейський економічний простір ускладнюють діяльність вітчизняних підприємств і змушують їх шукати більш ефективні шляхи економічного зростання, використовувати комплекс економічних методів управління, ефективно розпоряджатися власними та позиковими ресурсами, нагромаджувати і раціонально використовувати виробничий потенціал, покращувати якість продукції, реалізуючи її в достатній кількості при високому технологічному рівні обслуговування. В умовах жорсткої конкуренції зростає необхідність розроблення довгострокових стратегій підвищення конкурентоспроможності, які б окреслювали чіткі орієнтири на майбутню перспективу та допомагали спрямовувати зусилля суб'єктів господарювання на пошук довготермінових конкурентних переваг.

Методичні аспекти оцінки конкурентоспроможності підприємства активно вивчаються багатьма науковцями-економістами. Аналіз останніх

досліджень та публікацій свідчить про те, що це питання є достатньою мірою висвітленим, але багатогранність діяльності підприємства та мінливість зовнішнього середовища вимагають постійного вдосконалення вже існуючих методів.

Проблема підвищення конкурентоспроможності підприємства набула глибокого та всебічного вивчення в працях зарубіжних учених (І. Ансофф, Г. Гамель, П. Друкер, Р. Ешенбах, Ф. Котлер, Р. Коуз, М. Портер, К. Прахалад, Д. Рікардо, А. Томпсон, Й. Шумпетер та ін.) та вітчизняних науковців (Л. Артеменко, В. Базилевич, І. Булах, С. Войтко, О. Гавриш, В. Геєць, Л. Довгань, М. Желіховська, Л. Карпенко, Б. Кваснюк, С. Клименко, О. Кузьмін, Т. Надтока, С. Пермінова, О. Савицька, С. Савчук, В. Фролова, Н. Хрущ, Н. Шандова, В. Шарко та ін.), які досліджували процеси управління конкурентоспроможністю підприємств, удосконалювали методологічні підходи оцінювання рівня їх конкурентоспроможності, формували наукові погляди ефективного стратегічного управління організаціями.

Метою дослідження є аналіз конкурентоспроможності ТОВ «Ханбер Трейд» та виявлення шляхів її підвищення.

Відповідно до мети дослідження поставлено наступні **завдання**:

- розкрити сутність поняття «конкуренція» та «конкурентоспроможність підприємства»;
- охарактеризувати фактори, що впливають на конкурентоспроможність підприємства;
- розглянути механізм оцінки конкурентоспроможності підприємства;
- надати загальну характеристику холдингу «Ханнер»;
- провести аналіз фінансово-економічної діяльності ТОВ «Ханбер Трейд»;
- оцінити конкурентні переваги підприємства;
- визначити пріоритетні напрями підвищення конкурентоспроможності підприємства;
- розрахувати та проаналізувати показники ефективності проекту;

– виявити можливі ризики та запропонувати шляхи щодо їх мінімізації.

Об'єктом дослідження є процеси підвищення конкурентоздатності підприємства з метою забезпечення довгострокової ефективності його функціонування.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні засади підвищення конкурентоздатності підприємства.

Методами дослідження було обрано кількісні та якісні методи: аналіз (метод пізнання, який дозволяє розділяти предмети дослідження на складові частини); синтез (метод вивчення об'єкта у його цілісності, у єдиному і взаємному зв'язку його частин, тобто, на противагу аналізу, даний метод дає можливість з'єднувати окремі частини чи сторони об'єкта в єдине ціле); метод порівняння (процес зіставлення предметів або явищ дійсності з метою встановлення схожості чи відмінності між ними, а також знаходження загального, що може бути властивим двом чи декільком об'єктам дослідження); графічний метод (передбачає зображення взаємозв'язку між двома ознаками у вигляді лінії або сукупності крапок); нормативний метод (заснований на використанні при розробці плану нормативної бази: встановлених, науково обґрунтованих і прийнятих підприємством (або законодавчо закріплених) обмежень за різними показниками та характеристиками його економічної діяльності).

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти, фахова література, матеріали наукових конференцій та періодичних видань, фінансова звітність ТОВ «Ханбер Трейд».

Публікації. Результати дослідження були опубліковані у «Науковому студентському віснику» факультету економіки та управління підприємництвом на тему «Аналіз кон'юнктури ринку житлової нерухомості Одещини».

ВИСНОВКИ

1. Конкуренція – це економічна боротьба, суперництво між відокремленими виробниками продукції, робіт, послуг щодо задоволення своїх інтересів, пов'язаних з продажем цієї продукції, виконаних робіт, наданням послуг одним і тим же споживачам.

2. Конкурентоспроможність підприємства означає суперництво, боротьбу за досягнення найкращих результатів, отримання конкурентних переваг шляхом ефективного використання всіх наявних ресурсів, виготовлення та реалізації конкурентоспроможної продукції та отримання прибутку від ведення ефективної господарської діяльності.

3. Холдинг «Ханнер» об'єднує близько 20 підприємств. У рамках даної роботи буде проаналізовано фінансово-господарську діяльність дочірнього будівельного підприємства холдингу «Ханнер» – ТОВ «Ханбер Трейд».

4. Основні засоби ТОВ «Ханбер Трейд» є зношеними, однак динаміка цього показника за аналізований період має тенденцію до зниження. Розраховані показники оцінки майнового стану свідчать про задовільне положення досліджуваного підприємства в плані динаміки розвитку й придатності його майна.

5. ТОВ «Ханбер Трейд» є фінансово залежним, протягом періоду, що аналізується, спостерігається стабільна тенденція цього показника. Розраховані показники оцінки фінансової стійкості свідчать про досить низьку фінансову стійкість досліджуваного підприємства в 2014-2017 роках.

6. Розраховані показники оцінки ліквідності ТОВ «Ханбер Трейд» за останні чотири роки свідчать про достатню швидку, поточну й низьку абсолютну ліквідність досліджуваного підприємства, тобто ТОВ «Ханбер Трейд» має достатній потенціал підприємства, що досліджується, у питанні обслуговування своїх поточних зобов'язань протягом досліджуваного періоду.

7. ТОВ «Ханбер Трейд» має низький рівень ділової активності підприємства та задовільний стан платоспроможності.

8. Розрахунок прогнозного значення чистого доходу у 2019 р. за допомогою розрахованої ВФ Кобба-Дугласа-Тінбергена отримано на рівні 130819,4 \pm 34513,2 тис грн. З ВФ Кобба-Дугласа-Тінбергена було виключено такий фактор впливу на чистий дохід, як «Капітал». Найбільш вагомий вплив на чистий дохід здійснює такий фактор, як фонд оплати праці. Коефіцієнт еластичності, що представлений у ступені змінної «Труд», вказує, що при збільшенні фонду оплати праці на 1% чистий дохід збільшиться на 0,728%, що є суттєвим.

9. Розрахунок точкового прогнозу розміру чистого доходу на базі тренду лінійного типу показав, що цей показник у 2019 р. буде складати 117067,3 тис грн, при чому обрана лінія тренду достатньо точно описує варіацію емпіричних даних. Дане прогнозне значення чистого доходу знаходиться у межах прогнозного інтервалу, отримане за допомогою виробничої функції Кобба-Дугласа-Тінбергена.

10. В Одеській області відбувається поступове збільшення житлового фонду – з 47,7 в 1995 році до 53,6 млн. м² в 2017 році. Однак слід зауважити, що активне зростання загальної площі житла в області спостерігався до 2003 року. Починаючи з 2008 року обсяги загальної житлової площі зростають повільними темпами.

11. Багатоквартирні об'єкти зводяться будівельними компаніями, основними з яких є Kadorr Group, Інтострой, Рив'єра Девелопмент, Будова, Одісей-СМУ-11, ЗАРС, Гефест, Стікон, СМУ-1, Сфера ЛТД, Одесбуд, Materik, Ханнер та багато інших. Лідером ринку житлового будівництва м. Одеси є підприємство «KADORR Group».

12. Найбільш розповсюдженим методом визначення конкурентоспроможності підприємств є методика, заснована на теорії ефективної конкуренції. Згідно з цією теорією розрахований рівень конкурентоспроможності ТОВ «Ханбер Трейд» у 2017 році складає 0,6605, тобто підприємство має досить низький рівень конкурентоспроможності.

13. Одним з напрямків підвищення конкурентоспроможності ТОВ «Ханбер Трейд» є впровадження системи заходів стимулювання збуту за допомогою технології віртуальної реальності. Дану технологію можна використовувати при продажу нерухомості, тобто клієнт може оглянути квартиру або будинок, не залишаючи офісу відділу продажів й, таким чином, зекономити свій час та час менеджера з продажів.

14. У віртуальному турі елементи інтер'єру та екстер'єру будуть імітувати реальний світ і реагувати на дії користувача. Стартові витрати на створення на реалізацію проекту складуть 104640 грн. Реалізація проекту буде проводитись без залучення кредитних коштів, повністю за рахунок підприємства (дані про наявність достатньої суми коштів підтверджуються останнім балансом підприємства).

15. Інвестовані в проект кошти повернуться за рахунок прибутку, що формує проект, протягом 5 місяців, а з урахуванням впливу фактору часу, за 6 місяців. Середня норма рентабельності проекту складе 247,75%. З рис. 3.3 видно, що прибуток, згенерований проектом за аналізований період з урахуванням впливу часу на вартість грошей на поточний момент складе 468,24 тис. грн, а кожна гривня інвестованих коштів за тих же обставин принесе 4,47 грн чистого прибутку з урахуванням вартості грошей у часі. За умови повного реінвестування генерованого прибутку проект, що аналізується, покаже прибутковість на рівні 1374,0%.

16. Аналіз беззбитковості дозволяє зробити висновок, що, задля забезпечення неотримання збитків, слід отримувати щомісячний дохід на рівні 334256 грн. Розбіжність розрахункової точки беззбитковості з інформацією на рис. 3.5 пояснюється різницею між валовим і чистим доходом, тобто на суму ПДВ.

17. Аналіз чутливості проекту дозволяє стверджувати, що проект не є стійким до таких факторів, як ціновий та вартісний, оскільки при зміні будь-якого з цих факторів на $\pm 10\%$ не зберігається нерівність $NPV > 0$. Згідно з аналізом методом «Монте-Карло» проект є стійким на 65,8%.

Список використаних джерел

1. Азоев Г. Л. Конкурентные преимущества фирмы / Г. Л. Азоев, А. П. Челенков. – М.: ОАО «Типография НОВОСТИ», 2000. – 28 с.
2. Александрова Ю.Ю. Современное содержание механизма конкуренции/ Ю.Ю. Александрова// Проблемы современной экономики. – 2007. - №1(21). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.m-economy.ru/art.php?nArtId=1226>
3. Аналіз і розробка інвестиційних проектів: Навчальний посібник / [Цигилик І.І., Кропельницька С.О., Білий М.М., Мозіль О.І.]. – Київ: Центр навчальної літератури, 2005. – 160с.
4. Белов М.А. Планування діяльності підприємства /Белов М.А., Євдокимова Н.М., Москалюк В.Є. - Київ: КНЕУ, 2002. - 252 с.
5. Бізнес-Інформ/ Економіко-Математичне моделювання/ Літвінова В.О., 2012 – с. 53-55.
6. Васильківський Д.М. Стратегічне управління підприємством в умовах ринкових відносин// Вісник Технологічного університету Поділля. Соціально-гуманітарні науки.- 2001.- №6.- С.81-83.
7. Вороніна А.В. Прийняття стратегічних рішень в умовах невизначеності та ризику/А.В. Вороніна, О.В. Копил// «Молодий вчений». – 2016. - №1(28), Частина 1. – С. 35-39.
8. Гой І.В., Смелянська Т.П. Підприємництво [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://culonline.com.ua/Books/pidpryemnytstvo_goi.pdf
9. Гончарук Т. І. Методологія конкурентоспроможності: досвід теорії та теорія досвіду // Вісник Української академії банківської справи. – 2010. – № 2. – С. 3–10.
10. Горбаченко С.А., Карпов В. А. Планування та аналіз підприємницьких проектів: навч. посібн. – Одеса: Атлант, 2014. – 243 с.
11. Градов А. П. Экономическая стратегия фирмы / Градов А. П. – СПб.: Спецлит, 2000. – 70 с.

12. Дем'янчук А.О. Особливості прийняття стратегічних рішень в умовах ризиків та невизначеності/А.О. Дем'янчук, А.О. Князевич//Матеріали І науково-практичної Інтернет конференції «Формування ефективної моделі управління підприємствами, установами та організаціями». – 2014. – 130с.
13. Дикань В.Л. Обеспечение конкурентоустойчивости предприятия / В.Л. Дикань. — Х.: Основа, 2005. —168 с.
14. Должанский І. З. Конкурентоспроможність підприємства : Навч. посібник / І. З. Должанский, Т. О. Загорна. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 384с.
15. Донець Л.І., Романенко Н.Г. Основи підприємництва [Електронний ресурс]. Режим доступу:
http://www.lib.nau.edu.ua/booksfornau/2006/Osn_pidpriemnictva-Donec.pdf
16. Драган О.І. Управління конкурентоспроможністю підприємств: теоретичні аспекти. Монографія. – К.: ДАКККіМ, 2006. – 160 с.
17. Дудар Т.Г. Інноваційний менеджмент [Текст]: навч. посіб./Т.Г. Дудар, В.В. Мельниченко – Тернопіль: Економічна думка, 2008. – 250 с.
18. Забелин П.В., Моисеева Н.К. Основы стратегического управления: учеб. пособ. / П.В.Забелин, Н.К. Моисеев. – М.: Информационно внедренческий центр, «Маркетинг», 1998. – 195 с.
19. Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08.07.2010 № 2464-VI [Електронний ресурс]. Режим доступу:
<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/755-15/print1464236722455929>.
20. Захарченко В.І., Корсікова Н.М., Меркулов М. М. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформації економіки [Текст]: навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 448с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
21. Иванов Ю. Конкурентоспособность в системе категорий рыночной экономики / Ю. Иванов // Бизнес Информ. – 1994. – № 11. – С. 11

22. Калиніченко Ю. Стратегічний розвиток підприємства: теоретичні та практичні аспекти/Ю. Калиніченко//Галицький економічний вісник. – 2010. – №4(29). – С. 106-115
23. Карпов В.А., Улибіна В.А. Проектний аналіз (конспект лекцій та практичні завдання) – Одеса, 2005 – 151 с.
24. Киржа Ю.П. Грошові потоки підприємства, їх види та механізм функціонування/Ю.П. Киржа, С.В. Томчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/8_NND_2010/Economics/60654.doc.htm
25. Клименко С.М. Управління конкурентоспроможністю підприємства [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://posibniki.com.ua/catalog-upravlinnya-konkurentospromozhnisty-pidpriemstva---klimenko-sm>
26. Колесник М. Є. Методи аналізу фінансових результатів діяльності підприємства/ М. Є. Колесник ; наук. кер. Н.А. Антонюк// Економічні проблеми сталого розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Балацького О.Ф., м. Суми, 24-26 квітня 2013 р. / За заг. ред. О.В. Прокопенко. – Суми: СумДУ, 2013. – Т.4. – С. 229-231.
27. Конкурентоспроможність підприємства: оцінка рівня та напрями підвищення, О.Г. Янковий. – с. 6-8, с. 19, с. 42
28. Коростильова Л.О. Процес розробки стратегії розвитку підприємства/Л.О. Коростильова// Управління розвитком. – 2012. – №2(123). – С.26-27
29. Костирко Р. О. Фінансовий аналіз : Навч. посібник. – Харків : Фактор, 2007. – 784 с.
30. Кротков А. М. Конкурентоспособность предприятия: подходы к обеспечению, критерии, методы оценки / А. М. Кротков, Ю. А. Еленева // Маркетинг в России и за рубежом. – 2001. – № 6 (28). – С. 59-68.
31. Мазур И. Управление проектами: учебное пособие /Мазур И.И., Шапиро В.Д., Ольдерогге Н.Г. - М.: Омега-Л, 2004.— 664с.
32. Малаева Т. Оценка конкурентоспособности фирмы / Т. Малаева // Бизнес-информ. – 1998. – № 17/18. – С. 115-117.

33. Малхасьян Л. С. Управление конкурентоспособностью продукции промышленных предприятий: Автореф. диссер. на соискание ученой степени к. э. н. -/ Кубанский государственный университета. - Краснодар, 2007г. - 21 с.
34. Мамотенко, Д. Ю. Оцінка ефективності інвестиційних проєктів/ Д. Ю. Мамотенко // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2008. – № 628. – С. 209–216.
35. Методи оцінки конкурентоспроможності підприємства: вітчизняні та закордонні підходи до класифікації А. О. ЛЕВИЦЬКА, 2013. – с.164
36. Мехеда Н.Г. Особливості прийняття стратегічних рішень в умовах ризику/Н.Г. Мехеда, І.О. Мізіна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=30390>
37. Митяй О.В. Проектний аналіз [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://westudents.com.ua/knigi/183-proektniy-analz-mityay-ov.html>.
38. Мних М.В. Планування діяльності підприємства в сучасних економічних умовах: Навч. посіб. для студ. вузів / М.В. Мних; Акад. муніцип. упр. — К.: Знання України, 2004. — 91 с.
39. Моляка О.І. Інвестиційні проєкти : Учб. посіб. / Міжгалуз. ін-т упр.; [Наук. ред. Погорельцев В.Н.] — К.: [ТОВ «Дот ЛТД»], 2012. — 50 с.
40. Мошенський С.З., Олійник О.В. Економічний аналіз: Підручник для студентів економічних спеціальностей ВНЗ/За ред. д.е.н., проф., заслуженого діяча науки і техніки України Ф.Ф.Бутинця. – 2-ге вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП «Рута», 2007. – 616 с.
41. Нечаєв Г.І. Введення до проєктного аналізу : Навч. посіб. / Нечаєв Г.І., Коломієць О.С., Коломієць Ю.О.; Східноукр. нац. ун-т ім. В.Даля. — Луганськ, 2003. — 211с.
42. Немцов В. Д., Довгань Л. Є. Стратегічний менеджмент : Навчальний посібник. – К.: ТОВ ”УВПК”ЕксОб”, 2002. – 559 с.
43. Осовська Г. В. Стратегічний менеджмент : навч. посібн. / Осовська Г. В., Іщук О.Л.,Жалінська І. В. – К. : Кондор, 2003. – 196 с.

44. Офіційний сайт агентства з розвитку інфраструктури фондового ринку України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://smida.gov.ua/>
45. Офіційний сайт Головного управління статистики в Одеській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – <http://www.od.ukrstat.gov.ua>
46. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
47. Офіційний сайт компанії hotline.ua. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://hotline.ua/av/televizory/19199-295115/>
48. Офіційний сайт компанії Virtual building. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.virtualbuilding.global/ru/about/>
49. Офіційний сайт компанії vr-store.com.ua. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://vr-store.com.ua/attraksion-oculus-rift-komplekt-start-detail>
50. Портер М. Стратегія конкуренції і методика аналізу галузей і діяльності конкурентів / Портер М. – К.: Основи, 1997. – 451 с.
51. Рижиков В.С. Проектний аналіз [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://culonline.com.ua/Books/Prokt_Analiz-Rijikov.pdf
52. Савінова Ю.М. Конкурентоспроможність підприємств та чинники, що її обумовлюють / Ю.М. Савінова // Вісник Української академії банківської справи. — 2003.— № 1 (14). — С. 94—97.
53. Семенов А.Г. Аналіз фінансово-господарської діяльності акціонерного товариства в умовах нестабільності/А.Г. Семенов, С.А. Король//Вісник економічної науки України. – 2011. - №2. – С.163-170
54. Тарасюк Г.М., Шваб Л.І. Планування діяльності підприємства. Навчальний посібник. Київ: «Каравела», 2003, 432 с.
55. Управління конкурентоспроможністю підприємства : Навчальний посібник. С.М. Клименко, О.С. Дуброва та ін. – К. : КНЕУ, 2006. – 527 с.
56. Фатхутдинов, Р. А. Конкурентоспособность: экономика, стратегия, управление [Текст]/ Р. А. Фатхутдинов. — М.: Инфра-М., 2002. — 892 с.